

AZ ISTENNYILÁTÓL AZ INDUKCIÓS FŐZŐLAPIG

Szitakötő 52. szám
14. oldal

**IRINYI JÁNOS ÉLETE
ÉS
MUNKÁSSÁGA**

ÉLETE

Irinyi János 1817-ben született Erdélyben, a Bihar megyei Albison

- Apja id. Irinyi János 1787. január 6. – 1856. április 15. földbirtokos, mezőgazdász, országos hírű agrárszakember
- Anyja Janovits Roxanda ??-??(másként: Jánossy Róza)-1856-ban még élt
- Testvérei: Viktória; Heléna; Antónia; József; Rozália
- Felesége: özv. Dobay Ádámné Baranyi Hermin
- Gyermekai: Janka (1868? – 1873?), Lajos (1870–1933)
- Irinyi János 1895. december 17-én, Vértesen hunyt el.

Tanulmányai

- 1823–1827 Nagyléta, elemi iskola
- 1827–1830 Nagyvárad, premontrei főgimnázium
- 1831–1833 Nagyvárad, királyi jogakadémia, előbb a bölcsészeti, majd a jogi fakultásra jár
- 1834–1836 Debrecen, jogi diplomát szerez a Református Kollégiumban
- 1836–1837 Bécs, a Polytechnikumon tanul kémiát
- 1836. december 18. Meissner tanár kísérletének hatására új gyufakeveréket készít
- 1838–1839 Berlin, 2 szemeszterre beiratkozik az egyetemre
- 1838 Berlin – megjelenik első tudományos munkája: Über die Theorie der Chemie in Allgemeinen und der Schwefelsäure insbesondere
- 1839 – Németországban tesz tanulmányutat, főleg vegyiüzemeket látogat
- 1846/47. téli szemeszterében Hohenheimben, a mezőgazdasági akadémia erdészeti karán tanul

A zajtalan gyufa

Egyik professzorának, Meissner Pálnak sikertelen kísérlete kapcsán jött rá a zajtalan gyufa megoldásának gondolatára.

Hosszú kísérletsorozat után, 1836-ban szabadalmaztatta a zajtalan és robbanásmentes gyufát, amelynek lényege, hogy a gyufa fejében a foszfort nem kálium-kloráttal, hanem ólom-dioxiddal keverte.

Találmányát Rómer István gyufagyárosnak adta el és a kapott pénzből akadémiai tanulmányait finanszírozta.

Tanulmányai befejezése után haza tért, és 1840-ben gyufagyárat alapított Pesten, az „Első Pesti Gyújtófák Gyárát”, amelynek később eladására kényszerült.

1844 tavaszától 1847 -ig

- 1844. szeptember 3. Kolozsvár, Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 5. vándorgyűlése – előadást tart a sziksó kivirágzásról
- 1844. december – 1845. március – Herrmann álnéven 6 sajtóközleményből álló vitát folytat Nendtvich Károllyal a Pesti Hírlap hasábjain
- 1846. szeptember 20. Strasbourg – innen írt úti vázlatokat a Magyar Gazda c. folyóiratnak
- 1846. október 15. – 1847. március 15. Hohenheim (Stuttgart) – egy szemesztert végez az erdészeti szakon
- 1846. október 16. – Karlsruhe-ből küld tudósítást a lőporgyapot készítésről (megjelent a Pesti Hírlapban és máshol is)
- 1846. október 17. Stuttgart – itt egészíti ki az előző tudósítását
- 1847 Kolozsvár – megjelenik A vegytan elemei c. könyve

A szabadságharcban és utána

- 1849. március 27. – Kossuth kinevezi a nagyváradai salétromsavgyár igazgatójává
- Bihar vármegye 1848. május 1–2-i, népképviselőkkel kibővített közgyűlésén az 1848. XVI. tc. alapján megválasztott, a közgyűlés hatáskörét 1849. augusztus 3-áig ellátó állandó bizottmány tagjává választják
- 1849. május 12. – Batthyány Kázmér miniszter levelet ír Irinyinek
- 1849. május 13. – Irinyi beszámol Kossuthnak addigi tevékenységéről
- 1849. június 8. – Kossuth levele a pénzügyminisztériumnak: „a salétrom-ügy felügyelője, Wagner őrnagy, nevezett Irinyi Jánost mint technico-chemikust igen jól használhatandja”
- 1849. június 16. – Kossuth levele Cserey Ignác ezredesnek: értesítse Irinyit, „hogy a salétrom-ügy iránt Wagner őrnagygyali szóbeli értekezés végett legfeljebb f. hó 20-áig Debreczenben megjelenni siessen”
- 1850. január 8. – letartóztatják Debreczenben és bebörtönzik Pesten
- 1850. március 17. – szabadon bocsátják
- **Érdekesség: Mint erősen magyar érzésű nemes ember már korábban is részt vett a forradalmi mozgalmakban, a hagyomány szerint a híres 12 pontot ő szövegezte és küldte Pestre.**

dörzsfelület:
- vörös foszfor,
- barnakő,
- üvegper,
- kötőanyag

gyufaszál:
- puhafa,
- nátrium- vagy
- ammónium-foszfát,
- vízűveg,
- paraffin bevonat

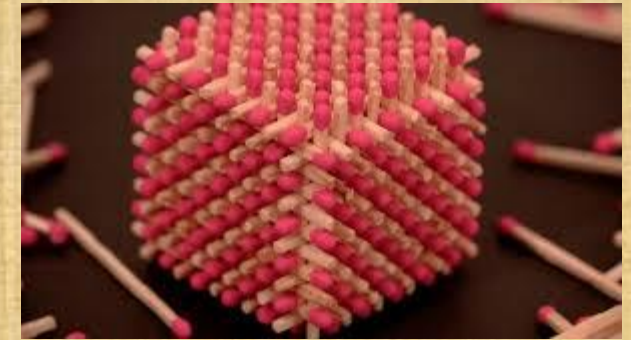
gyufafej:
- oxidálószer
(pl. ólomoxid stb.),
- antimon-szulfid,
- üvegper,
- színezék,
- kötőanyag

A biztonsági dörzsgyufa anyagai

Gyufából épült

Ajánlom figyelmetekbe:

- Tudj meg többet Irinyiről <http://users.atw.hu/irinyijanost/index.php>
- MI, MAGYAROK - A tűzszelídítő márciusi ifjú - Irinyi János
https://www.youtube.com/watch?v=TxqfcFSIfAE&ab_channel=HungarikumokGy%C5%B1jtem%C3%A9nye
- MAGYARADÁS / Irinyi János - I.Rész
https://www.youtube.com/watch?v=kbxKHaglvsA&ab_channel=MAGYARAD%C3%81S
- MAGYARADÁS / Irinyi János - 2.rész
https://www.youtube.com/watch?v=sNwa7qQXfgc&ab_channel=MAGYARAD%C3%81S

Felhasznált irodalom

<https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2017-03/05.pdf>

<https://slideplayer.hu/slide/2058154/>